

Малик І.П.
к.е.н, доцент
Федірко Г.А.
студентка ФММ

Національний технічний університет України «КПІ», м. Київ

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

У статті розглянуто сутність зовнішньоекономічної діяльності підприємства, її роль в сучасних умовах глобалізації, виокремлено етапи зовнішньоекономічної діяльності.

Проаналізовано сучасний стан зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств, виділено найважливіших торговельних партнерів, переваги української держави у зовнішньоекономічних стосунках з Європою.

Проаналізовано статистичні показники експорту та імпорту товарів, досліджено регіональну та товарну структуру експорту та імпорту.

Досліджено актуальні проблеми зовнішньоекономічної діяльності підприємств України.

Запропоновано розглядати зовнішньоекономічну діяльність підприємства у вигляді складної системи, яку слід аналізувати, враховуючи форми зовнішньоекономічних зв'язків.

Також в статті пропонуються шляхи вирішення проблем зовнішньоекономічної діяльності підприємств, що в першу чергу стосуються удосконалення нормативної бази, організаційного та іншого забезпечення зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, експорт, імпорт, підприємство, розвиток.

Малик І.П.

Федірко Г.А.

ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ УКРАИНЫ

В статье рассмотрена сущность внешнеэкономической деятельности предприятия, ее роль в современных условиях глобализации, выделены этапы внешнеэкономической деятельности.

Проанализировано современное состояние внешнеэкономической деятельности украинских предприятий, выделены важнейшие торговые партнеры, преимущества украинского государства во внешнеэкономических отношениях с Европой.

Проанализированы статистические показатели экспорта и импорта товаров, исследована региональная и товарная структура экспорта и импорта.

Исследованы актуальные проблемы внешнеэкономической деятельности предприятий Украины.

Предложено рассматривать внешнеэкономическую деятельность предприятия в виде сложной системы, которую следует анализировать, учитывая формы внешнеэкономических связей.

Также в статье предлагаются пути решения проблем внешнеэкономической деятельности предприятий, в первую очередь, это касается усовершенствования нормативной базы, организационного и иного обеспечения внешнеэкономической деятельности украинских предприятий.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, импорт, предприятие, развитие, экспорт.

Malyk Irina

Fedirko Anna

THE MAIN PROBLEMS OF UKRAINE INTERNATIONAL BUSINESS

In the article the essence of international business activity, its role in the current context of globalization, singled phases of foreign trade.

The current state of Ukrainian foreign trade enterprises, selected major trading partners, the benefits of the Ukrainian state in foreign relations with Europe.

Analyzed statistical indicators of exports and imports, examined regional and commodity structure of export and import.

Studied actual problems of foreign economic activity of enterprises in Ukraine.

A foreign enterprise activity considered as a complex system, which should be analyzed, including forms of foreign economic relations.

Also, the article offers solutions to the problems of foreign trade enterprises, primarily relating to the improvement of the regulatory framework, organizational and other support of foreign economic activities of Ukrainian enterprises.

Keywords: enterprise, foreign trade, export, import, development.

Постановка проблеми та актуальність дослідження. В умовах глобалізації світової економіки і підвищення ролі зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) підприємства важливим завданням є підвищення орієнтації підприємств на зовнішній ринок.

Зовнішньоекономічна діяльність завжди була і залишається важливою складовою розвитку підприємництва. На міжнародному рівні переміщуються не тільки товари, а й фактори виробництва, перш за все капітал та робоча сила, тому зараз для ефективного функціонування вітчизняного виробництва є необхідною співпраця з іншими країнами, а також участь у міжнародному поділі праці та обміні.

Зовнішньоторговельні операції товарами підприємства виступають важливим фактором розвитку національної економіки і стабілізації України.

Зараз не існує практично жодної галузі в промислово розвинених країнах, яка не була б пов'язана зі сферою зовнішньоекономічної діяльності. Ще жодній країні в світі не вдалося створити здорову економіку, ізолювавшись від світової економічної системи.

У сучасних умовах господарювання виділяють цілий комплекс проблем управління зовнішньоекономічною діяльністю, а саме: економічні, політичні та соціальні відмінності; культурні та мовні особливості, ділові традиції; різні рівні споживання товару, відмінності інфраструктури реалізації продукції; законодавстичне забезпечення; валютні проблеми і інше.

Вирішення кола вище зазначених проблем вимагає стратегічного планування на глобальному рівні з урахуванням культури і торгових звичаїв, інформаційного забезпечення, вирішення кадрових питань і готовності до підвищення рівня ризику в процесі функціонування підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств в Україні розглянуто в роботах О. Амоші, Ф. Бутинця, В. Бойка, М. Сайкевич, В. Гейця, С. Дем'яненка, А. Кандиби, В. Топіхи, А. Кредісова, С. Кваші, А. Мокія, П. Саблука, М. Парсяка, С. Соколенка, А. Коверги та ін.[1,5].

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз проблем та особливостей зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах внутрішньої та зовнішньої нестабільності.

Викладення основного матеріалу. Аналіз наукової літератури [4] показав, що в основному зовнішньоекономічна діяльність розглядається як об'єкт цілеспрямованого організаційно-економічного впливу держави з метою стимулювання підприємницької активності і налагодження стійких самостійно регульованих ринкових зв'язків і механізмів; процес прогресивних перетворень в структурі суспільного відтворення, джерела передових технологічних та організаційних ідей в області управління суспільно-виробничими системами.

Зовнішньоекономічна діяльність включає в себе такі етапи: виробництво, розподіл, обмін і споживання та має певні відмінності:

1) ЗЕД є складовою зовнішньоекономічної політики держави, яка є як каталізатором ринкових перетворень в державі так і становленням дипломатичних відносин з іншими державами;

2) підприємства ЗЕД можуть здійснювати свою діяльність з тими державами і партнерами, які для них є вигідними завдяки перевагам міжнародного поділу праці та міжнародних економічних відносин .

Зовнішньоекономічна діяльність сучасної України є дуже важливою складовою економічного просування та розвитку нашої держави, тому що саме в останні роки стала рушійною силою, яка забезпечує загальне економічне зростання економіки України .

В 2015 р. вітчизняна зовнішня торгівля розвивалася в несприятливих умовах зовнішнього середовища, для якого було характерним як погіршення цінової кон'юнктури саме на основні експортні товари українського виробництва, так і розвиток рецесійних процесів в основних зовнішньоторговельних країнах, що є партнерами України. На сьогодні, Україна має тісні зовнішньоекономічні стосунки з більш ніж 100 країнами світу.

Важливу роль у розвитку зовнішніх економічних зв'язків України відіграють країни близького зарубіжжя, а саме: Білорусь, Туркменія, Азербайджан, Казахстан, Литва та інші країни.

Україна є великою європейською країною. Вона має добре розвинуту промислову базу, родючі землі для сільського господарства, висококваліфіковані кадри та досить непогано розвинуту систему освіти. Україна заохочує зовнішню торгівлю та інвестиції. Верховною Радою (Парламентом України) було прийнято законодавство про інвестиції з-за кордону, відповідно до якого іноземним інвесторам можуть придбати у власність бізнесові структури та майно, а також дозволяється вільно вивозити прибутки та доходи.

Україна для Європи є важливою транзитною країною, тому що через її газотранспортну мережу надходить газ з Росії до Європейського Союзу. Україна

є не тільки незалежною від зовнішніх поставок електроенергії, вона також і сама експортує цю електроенергію до інших країн. Енергетична стратегія України націлена на поступове зменшення виробництва електроенергії на основі споживання нафти і газу, на користь атомної енергетики, а також на використання енергозберігаючих технологій, які дозволять зменшити промислове споживання газу.

В таблиці 1 відобразимо товарну структуру зовнішньої торгівлі України у 2015 році [2]. З таблиці 1 бачимо, що для України характерні низькі показники експорту високотехнологічних товарів (1,8% із загальної структури експорту займають засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби). Це вказує на те, що основні конкурентні переваги української економіки пов'язані з перевагами у вартості природних ресурсів та робочої сили.

Таблиця 1

Товарна структура зовнішньої торгівлі у 2015 році

Код і назва товарів згідно з УКТЗЕД	Експорт			Імпорт		
	тис.дол. США	у % до 2014	у % до загального обсягу	тис.дол. США	у % до 2014	у % до загального обсягу
Усього	38134807,8	70,7	100,0	37502287,7	68,9	100,0
у тому числі						
I. Живі тварини; продукти тваринного походження	823461,2	81,2	2,2	546691,1	48,6	1,5
II. Продукти рослинного походження	7972170,3	91,3	20,9	1143977,1	56,3	3,1
III. 15 Жири та олії тваринного або рослинного походження	3299876,3	86,3	8,7	182389,4	60,5	0,5
IV. Готові харчові продукти	2468574,0	79,7	6,5	1605795,3	61,7	4,3
V. Мінеральні продукти	3099492,1	50,8	8,1	11682138,5	72,6	31,2
VI. Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	2130843,5	69,8	5,6	5006090,1	73,8	13,3
VII. Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	412563,6	70,4	1,1	2645292,2	72,7	7,1
VIII. Шкури необроблені, шкіра вичищена	114699,5	73,2	0,3	167365,5	75,2	0,4
IX. Деревина і вироби з деревини	1107239,7	87,7	2,9	148199,2	50,3	0,4
X. Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів	617102,7	62,6	1,6	877826,2	68,1	2,3

Продовження табл. 1

XI. Текстильні матеріали та текстильні вироби	634225,0	80,7	1,7	1413645,1	75,1	3,8
XII. Взуття, головні убори, парасольки	150845,4	74,4	0,4	248263,7	57,6	0,7
XIII. Вироби з каменю, гіпсу	331577,2	69,2	0,9	509454,4	63,6	1,4
XIV. Перли природні або культивовані, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння	82111,2	50,9	0,2	71873,1	24,2	0,2
XV. Недорогоцінні метали та вироби з них	9472697,2	62,2	24,8	2002679,5	60,2	5,3
XVI. Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	3943803,2	69,7	10,3	6274993,0	72,0	16,7
XVII. Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби	679982,4	46,2	1,8	1747725,8	66,0	4,7
XVIII. Прилади та апарати оптичні, фотографічні	158680,6	68,4	0,4	464850,8	69,1	1,2
XX. Різні промислові товари	524317,8	71,2	1,4	511791,6	56,7	1,4
XXI. Твори мистецтва	290,0	125,1	0,0	637,7	7,3	0,0

[Зроблено на основі даних Укрстат]

Зазначимо, що результативність зовнішньоекономічної діяльності вітчизняного підприємства залежить від вирішення загальнодержавних проблем, а саме:

1) в Україні не є визначеними в повній мірі основні напрями і механізм структурної перебудови економіки, враховуючи особливості розвитку системи господарювання в світі і реальних напрямків інтегрування України;

2) не вирішено питання щодо безпеки в сфері зовнішньоекономічних відносин, яке необхідно вирішувати шляхом активного конкурентного протистояння на зовнішніх ринках;

3) недостатня стабільність існуючої фінансово-банківської системи;

3) необхідне впровадження оптимальних умов для конкуренції між вітчизняними та іноземними виробниками;

4) необхідне збільшення національного виробництва у галузі конкурентоспроможних товарів.

Таким чином, зовнішньоекономічну діяльність підприємства необхідно розглядати, в вигляді складної системи, яку, в свою чергу, слід аналізувати, враховуючи форми зовнішньоекономічних зв'язків таких, як торгівля, надання

фінансових, виробничих, інвестиційних послуг, що описують дану діяльність за допомогою відповідних показників.

Також, на рівні підприємства в першу чергу є необхідним запровадження та функціонування ефективної стратегії ЗЕД. Лише якщо відбудеться всебічне дослідження та аналіз кон'юнктури світових ринків, покращення конкурентоздатності продукції, застосування сучасних технологій, то тільки тоді є можливим досягнення ефективної ЗЕД як на мікрорівні, так і на макрорівні (рівні підприємства та на рівні держави).

Висновки. Отже, в умовах сучасності, важлива роль відводиться зусиллям держави щодо удосконалення умов ведення зовнішньоекономічної діяльності українськими підприємствами. Держава має спрямувати зусилля на процес вдосконалення нормативного бази ведення ЗЕД, організаційного та іншого забезпечення зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств.

Таким чином, державі необхідно зосередитися на формуванні державних гарантійних зобов'язань щодо експортних кредитів та на забезпеченні механізмів кредитування і страхування експорту.

Доцільним є активне залучення українських ділових кіл до проведення спільних заходів, що дозволить простимулювати зовнішньоекономічну діяльність українських підприємств та підвищити рівень інвестиційної привабливості загалом.

Державним органам України варто зосередитися на активному просуванні конкурентоспроможної української продукції на зовнішні ринки, її представленні та захисту за кордоном.

Література

1. Геєць В.М. Пріоритети національного економічного розвитку в контексті глобалізаційних викликів: у 2 ч. – Ч. 2 / за ред. В. М. Гейця, А.А. Мазаракі. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. – 273 с.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

3. Борисова Л.П. Позиционирование Украины на рынке товаров и услуг в восточном партнерстве / Л. П. Борисова // Бізнес-інформ. – 2012. – № 3. – С. 78–82.
4. Маталка С.М. Управління ефективністю зовнішньоекономічної діяльності підприємств: монографія / С. М. Маталка. – Луганськ : Ноулідж. – 2011. – с. 210.
5. Сайкевич М.І. Асоціації експортерів / М. І. Сайкевич, О. Д. Сайкевич // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 3. – С. 171–178.

References

1. *Heiets' V. M. Priorytety natsional'noho ekonomichnoho rozvytku v konteksti hlobalizatsijnykh vyklykiv [Priorities for national economic development in the context of globalization challenges].* Kyiv. Nats. torh.-ekon. un-t, 2008, 273 p. [in Ukrainian]
2. *Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]* Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian]
3. *Borysova L.P. Pozytysonyrovanye Ukrayny na rynke tovarov y usluh v vostochnom partnerstve [Positioning in the market of Ukraine goods and services in East partnership].* Biznes-inform, 2012, 3, p. 78–82. [in Ukrainian]
4. *Matalka S.M. Upravlinnia efektyvnistiu zovnishn'oekonomichnoi diial'nosti pidpriumstv [Performance management international business].* Luhans'k: Noulidzh, 2011, 210 p. [in Ukrainian]
5. *Sajkevych M.I. Asotsiatsii eksporteriv [Association of exporters]. Aktual'ni problemy ekonomiky, 2010, 3, p. 171–178.* [in Ukrainian]